

VZDĚLÁVÁNÍ & ODBORNÁ PŘÍPRAVA 2010

NALÉHAVÉ REFORMY JAKO PODMÍNKA ÚSPĚCHU LISABONSKÉ STRATEGIE

Společná průběžná zpráva Rady a Komise
o realizaci Podrobného pracovního programu
formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné
přípravy v Evropě

OBSAH

VZDĚLÁVÁNÍ & ODBORNÁ PŘÍPRAVA 2010: KLÍČOVÁ SDĚLENÍ RADY A KOMISE EVROPSKÉ RADĚ	5
ÚVOD URČUJÍCÍ ROLE V LISABONSKÉ STRATEGII	7
ODDÍL I. DALŠÍ POŽADOVANÉ KROKY, ČAS BĚŽÍ	10
1.1 Pokrok dosažený v oblasti evropské spolupráce	11
1.1.1 První kroky při realizaci Pracovního programu	11
1.1.2 Vysokoškolské vzdělávání jako těžiště Evropy založené na znalostech	12
1.1.3 První konkrétní výsledky naplňování Kodaňské deklarace	13
1.1.4 Potřeba zvýšit úroveň a kvalitu mobility ve vzdělávání a odborné přípravě	14
1.2 Evropská unie se musí vyrovnat svým hlavním konkurentům	15
1.3 Stále existují výstražné signály	16
ODDÍL II. TŘI NÁSTROJE K DOSAŽENÍ ÚSPĚCHU	20
2.1 Zaměřit IT reformy a investice na klíčové oblasti	20
2.1.1 Efektivně mobilizovat nezbytné zdroje	21
2.1.2 Zatraktivnit učitelství profese	22
2.2 Učinit z celoživotního učení realitu	22
2.2.1 Zpracovat komplexní, přístupné a koordinované strategie	22
2.2.2 Zaměřit se na znevýhodněné skupiny	24
2.2.3 Uplatnit společné evropské ukazatele a principy	25
2.3 Vybudovat Evropu vzdělávání a odborné přípravy	25
2.3.1 Vytvořit evropský kvalifikační rámec	25
2.3.2 Zvýšit mobilitu pomocí odstraňování překážek a aktivní podpory	26
2.3.3 Upevňovat evropské dimenze ve vzdělávání	27

Z anglického originálu

"EDUCATION & TRAINING 2010" THE SUCCESS OF THE LISBON
STRATEGY HINGES ON URGENT REFORMS

Joint interim report of the Council and the Commission on the implementation
of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education
and training systems in Europe, vydaného Office for Official Publications of the European Union, 2004
překlad zajistilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2004

Další informace lze získat na adrese: <http://europa.eu.int>

ODDÍL III. ZVÝŠENÍ INFORMOVANOSTI O PROGRAMU	
„VZDĚLÁVÁNÍ & ODBORNÁ PŘÍPRAVA 2010“	28
3.1 Zvýšit viditelnost evropského Pracovního programu	28
3.2 Účinněji realizovat proces	28
3.3 Posilovat spolupráci a monitorování pokroku	29
STATISTICKÁ PŘÍLOHA	31

VZDĚLÁVÁNÍ & ODBORNÁ PŘÍPRAVA 2010: KLÍČOVÁ SDĚLENÍ RADY A KOMISE EVROPSKÉ RADĚ

1. Lidské zdroje jsou hlavním bohatstvím Evropské unie. Jsou klíčové pro tvorbu a předávání poznatků a představují jeden z faktorů, které určují inovační potenciál každé společnosti. Investice do vzdělávání a odborné přípravy jsou rozhodujícím faktorem konkurenceschopnosti, udržitelného rozvoje a zaměstnanosti v Unii, a proto představují nezbytný předpoklad pro dosažení ekonomických, sociálních a environmentálních cílů, které si Evropská unie stanovila v Lisabonu. Současně je nezbytné prohlubování vzájemné součinnosti a komplementarity mezi vzděláváním a dalšími oblastmi, jako je zaměstnanost, výzkum a inovace a makroekonomická politika.
2. Rada a Komise znovu zdůraznily své odhodlání směřovat na úrovni členských států a EU k naplnění společného cíle do roku 2010 spočívajícího ve vybudování systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě, které budou celosvětovým měřítkem kvality. Přijetí evropských cílových ukazatelů (benchmarks) v pěti klíčových oblastech jen potvrzuje příslušné záměry ministrů odpovědných za vzdělávání. Aby úsilí členských států bylo dostatečně podpořeno, je třeba souběžně a neprodleně podniknout kroky v následujících třech prioritních oblastech:

Orientace reforem a investic na klíčové oblasti budování společnosti znalostí

Pro zajištění vedoucí pozice Evropské unie mezi světovými ekonomikami opírajícími se o znalosti je nutné více a efektivněji investovat do lidských zdrojů. Je třeba zvýšit investice do klíčových oblastí budování společnosti založené na znalostech v rámci veřejného sektoru a v odpovídajících případech i v rámci soukromého sektoru, a to zejména v oblasti vysokoškolského vzdělávání, vzdělávání dospělých a další odborné přípravy. Rozvoj lidského kapitálu by měl být rostoucí měrou podporován z komunitárních zdrojů, včetně strukturálních fondů a vzdělávacích programů EU a programů odborné přípravy.

Učinit z celoživotního učení realitu

Je třeba, aby členské státy měly zpracovány vlastní ucelené a přístupné strategie celoživotního učení. V této souvislosti je nezbytné podporovat

efektivní partnerství hlavních aktérů zahrnujících podnikovou sféru, sociální partnery a vzdělávací instituce na všech úrovních. V rámci těchto strategií by mělo být zajištěno uznávání předchozího vzdělání a vytváření otevřeného, přitažlivého a přístupného prostředí, které podporuje proces učení všech účastníků se zvláštním důrazem na znevýhodněné skupiny. Prioritou je tvorba společných evropských ukazatelů a principů a jejich zavádění v souladu s konkrétními podmínkami a v rámci pravomocí členských států.

Vybudování Evropy vzdělávání a odborné přípravy

V souladu se systémy členských států je třeba vytvořit evropský referenční systém pro uznávání kvalifikací a dovedností. Celoevropské uznávání diplomů a osvědčení je nezbytné pro rozvoj evropského trhu práce a evropského občanství. Členské státy by měly podniknout odpovídající kroky k odstranění překážek mobility a poskytnout odpovídající finanční prostředky v rámci programů Společenství i mimo ně.

3. Na komunitární úrovni byl dosažen pokrok například v podobě přijetí programů „Erasmus Mundus“ a „eLearning“ a zkvalitnění evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy a vysokoškolského vzdělávání. Přestože by zaznamenan pokrok i na národní úrovni, stále existují nedostatky v některých důležitých oblastech, jako je například omezená účast v celoživotním učení. Přechod ke společnosti založené na znalostech představuje pro nové členské státy výzvu a současně příležitost. Svým nasazením a zkušenostmi z reformních procesů podporují svým dílem vývoj v EU jako celku.
4. Vzhledem k výše uvedeným úvahám a v rámci naplňování Lisabonských cílů je třeba zrychlit tempo reform systémů vzdělávání a odborné přípravy. Současně by měl být při formulaci národních politik zohledněn dokument „Vzdělávání & odborná příprava 2010“. V celkovém kontextu Rada a Komise podtrhují význam další generace programů vzdělávání a odborné přípravy. Rada a Komise předloží každé dva roky zprávu Evropské radě o průběhu realizace pracovního programu „Vzdělávání & odborná příprava 2010“.

ÚVOD URČUJÍCÍ ROLE V LISABONSKÉ STRATEGII

Na zasedání Evropské rady v březnu 2000 v Lisabonu představitelé států a vlád oficiálně uvedli, že „Evropská unie stojí před rozhodující změnou, která je důsledkem globalizace a vývoje směrem k nové ekonomice založené na znalostech“, a stanovili pro EU zásadní strategický cíl do roku 2010. EU se má stát „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější světovou ekonomikou založenou na znalostech s kapacitou udržitelného hospodářského rozvoje provázeného vytvářením většího počtu a kvalitnějších pracovních míst a větší sociální soudržnosti“. Bylo zdůrazněno, že požadavkem není pouze „radikální transformace evropské ekonomiky“, ale i „náročný program modernizace systémů sociálního zabezpečení a vzdělávání“.

Vzdělávání a odborná příprava jsou středem budování a předávání poznatků a určujícím faktorem inovačního potenciálu každé společnosti. V kontextu současných dynamických změn mají proto zásadní význam, doplňují ostatní oblasti působnosti Společenství a působí v součinnosti s nimi. Tyto oblasti zahrnují zaměstnanost, sociální integraci, výzkum a inovaci, kulturu a mládež, podnikání, informační společnost, hospodářskou politiku a vnitřní trh. Vzdělávání a odborná příprava nejen těží z vývoje v těchto oblastech, ale zároveň zpětně posiluje účinky tohoto vývoje. To je také důvodem, proč role systémů vzdělávání a odborné přípravy musí být více uznána, proč musí být převzata větší odpovědnost za vzdělávání a odbornou přípravu a proč se potřeba modernizace a transformace systémů vzdělávání a odborné přípravy stává stále naléhavější, a to zejména s ohledem na rozšiřování EU.

Lidské zdroje jsou hlavním bohatstvím Unie. Oficiálně je uznáváno, že investice do této oblasti jsou určujícím faktorem růstu a produktivity, stejně jako investice do kapitálu a vybavení. Podle statistických výpočtů se zvýšení průměrné úrovně vzdělání obyvatelstva o jeden rok projeví pětiprocentním růstem v krátkodobém horizontu a růstem o další 2,5% v dlouhodobém horizontu¹⁾. Vzdělávání má však rovněž výrazný pozitivní vliv na zaměstnanost²⁾, zdraví, sociální integraci a aktivní občanství.

¹⁾ Sdělení Komise: Efektivní investice do vzdělávání a odborné přípravy: imperativ pro Evropu COM (2002) 779 z 10. ledna 2003 (doc. 5269/03).

²⁾ Míra nezaměstnanosti klesá s vyšší úrovní vzdělání. Výsledkem je snížení příslušných ekonomických a sociálních nákladů. Stejně platí, že čím vyšší vzdělání, tím vyšší míra zaměstnanosti aktivní populace.

Má-li Unie předčít své konkurenty vytvořením ekonomiky založené na znalostech, musí být přikládán prvořadý význam větším a efektivnějším investicím do vzdělávání a odborné přípravy. Vzhledem k tomu, že nové výzvy spojené s budováním společnosti a ekonomiky založené na znalostech budou v nadcházejících letech nabírat na intenzitě, stává se tato skutečnost ještě relevantnější. V důsledku pravděpodobného prodlužování průměrné délky pracovního života a stále rychlejších ekonomických a technologických změn budou lidé nuceni častěji obnovovat své dovednosti a kvalifikace. Prioritou se musí stát posilování zaměstnatelnosti a mobility v rámci otevřeného evropského pracovního trhu jako prvků doplňujících jednotný trh zboží a služeb spolu s odpovídajícími požadavky na vzdělávání a odbornou přípravu. V této souvislosti je nezbytné prohlubovat vztahy mezi oblastí vzdělávání a odborné přípravy a zaměstnavateli vycházejícími ze vzájemného pochopení potřeb. Společnost založená na znalostech zároveň vytváří nové potřeby z hlediska sociální soudržnosti, aktivního občanství a seberealizace, k jejichž naplnění může vzdělávání a odborná příprava výrazně přispět.

S ohledem na tyto skutečnosti přijala Evropská rada na svém zasedání v březnu roku 2001 ve Stockholmu tři strategické záměry v oblasti systémů vzdělávání a odborné přípravy (a 13 konkrétních cílů), které se zaměřují na kvalitu, dostupnost a otevřenost vzdělávání vůči okolnímu světu¹⁾. V březnu roku 2002 schválila Evropská rada v Barceloně Pracovní program pro dosažení těchto cílů²⁾ a vyzvala k užší spolupráci v oblasti vysokoškolského vzdělávání a odborné přípravy. Pracovní program představuje strategický referenční rámec pro tvorbu politik v oblasti vzdělávání a odborné přípravy na úrovni Společenství, pomocí kterého by se evropské systémy vzdělávání a odborné přípravy měly stát „celosvětovým měřítkem kvality do roku 2010“.

Tímto společným dokumentem Rada a Komise reagovala na požadavek Evropské rady vznesený v Barceloně. Evropská rada požadovala, aby byla v březnu roku 2004 předložena zpráva o stavu realizace Pracovního programu³⁾. Zpráva posuzuje dosavadní průběh realizace Pracovního programu, vymezuje konkrétní výzvy a navrhuje opatření, která je nutno podniknout, pokud má být stanovených cílů dosaženo.

Vzhledem k nutnosti integrovat jednotlivé politické záměry v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, které se podílejí na naplňování Lisabonských cílů, společná zpráva se zabývá i realizací Doporučení a Akčního plánu pro mobilitu⁴⁾,

¹⁾ Zpráva „Rady pro vzdělávání“ pro Evropskou radu na téma „Konkrétní cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy“ (doc. 5980/01) <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/01/st05/05980f1.pdf>

²⁾ Podrobný pracovní program realizace cílů systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě (OJ C 142 ze 14.6.2002) <http://ue.eu.int/newsroom/related.asp>

³⁾ Bod 43 závěrů jednání Evropské rady v Barceloně ve dnech 15. a 16. března 2002 (doc. SN 100/1/02 REV 1).

⁴⁾ Doporučení Evropského parlamentu a Rady z 10. července 2001 k mobilitě studentů, účastníků odborné přípravy, dobrovolníků, učitelů a školitelů v rámci Společenství (OJ L 215 z 9. srpna 2001) a Akční plán mobility (OJ C 371 z 23. prosince 2000).

Usnesením Rady o celoživotním učení¹⁾ a Kodaňskou deklarací ministrů o posílení evropské spolupráce v odborném vzdělávání a přípravě²⁾. Zároveň zohledňuje naplňování celé řady sdělení Komise, zejména těch, která zdůrazňují naléhavou potřebu zvýšit a zefektivnit investice do lidských zdrojů³⁾, úlohu univerzit v Evropě znalostí⁴⁾ a nutnost posílit profil výzkumných pracovníků v Evropě⁵⁾ a dále těch, která srovnávají výsledky vzdělávání v Unii se zbytkem světa.

¹⁾ Usnesení Rady z 27.06.2003 o celoživotním učení. OJ C 163 z 9. července 2002.

²⁾ Deklarace ministrů odpovědných za odborné vzdělávání a přípravu a Komise, která je výstupem jednání v Kodani 29.-30. listopadu 2002 a týká se posílení evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/index_en.html. Vychází z Usnesení Rady (pro vzdělávání) z 19. prosince 2002, které se zabývá stejným tématem (OJ C 013 z 18. ledna 2003).

³⁾ Sdělení Komise: Efektivní investice do vzdělávání a odborné přípravy: imperativ pro Evropu COM (2002) 779 z 10. ledna 2003 (doc. 5269/03).

⁴⁾ Sdělení Komise: O úloze univerzit v Evropě znalostí. COM (2003) 58 konečná verze z 5. února 2003 (doc. 5355/03).

⁵⁾ Sdělení Komise „Výzkumní pracovníci v evropském výzkumném prostoru: jedna profese, různé profesní dráhy“. COM (2003) 436 z 18. července 2003 (doc. 12420/03).

ODDÍL I. DALŠÍ POŽADOVANÉ KROKY ČAS BĚŽÍ

Jak zdůraznila Evropská rada na svém zasedání v Bruselu v říjnu roku 2003¹⁾, rozvoj lidského kapitálu je nezbytným předpokladem pro podporu růstu v EU, a to zejména v podobě vyšších investic do vzdělávání a jeho lepšího propojení se sociální politikou a politikou zaměstnanosti. Podobně i Zásady pro politiku zaměstnanosti, které Evropská rada schválila v červnu 2003²⁾, kladou důraz na rozvoj lidského kapitálu a celoživotního učení. Pracovní skupina pro zaměstnanost pod vedením Wima Koka ve své zprávě zdůraznila, že naplnění náročného cíle formulovaného v Lisabonu do roku 2010 je ohroženo, a proto Evropská unie musí investovat více a efektivněji do lidského kapitálu.

Transformace systémů vzdělávání a odborné přípravy představuje střednědobý či dlouhodobý proces. Debaty a reformy, které již byly (v členských i přistupujících státech EU) zahájeny, ukazují, že ti, kdo odpovídají za vzdělávání a odbornou přípravu, včetně sociálních partnerů, nacházejí společné cesty pro řešení nejrůznějších problémů. Jsou totiž rozhodnuti upravit své systémy a podmínky tak, aby mohli reagovat na výzvy společnosti a ekonomiky založené na znalostech. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že výchozí stav a podmínky v současných i budoucích členských státech jsou odlišné a že prováděné reformy zohledňují odlišnou situaci i priority jednotlivých států.

Od přijetí Pracovního programu uplynuly pouhé dva roky, což je příliš krátká doba na to, aby bylo možné přesně změřit pokrok, kterého bylo do této chvíle dosaženo. Na druhé straně je možné a v této fázi velice důležité posoudit, co je třeba ještě učinit, aby byly splněny náročné, avšak realistické cíle, které si členské státy společně stanovily. Rada zpráv a ukazatelů vede ke stejným závěrům. Pokud má být cílů v oblasti vzdělávání a odborné přípravy dosaženo, musí se tempo reformy zrychlit. Potenciál rozvoje Unie negativně ovlivňuje příliš mnoho nejrůznějších nedostatků. Tato skutečnost je o to významnější, že určitá doba musí uplynout, než se účinky reformy systémů vzdělávání a odborné přípravy projeví, přičemž stanovený termín, kterým je rok 2010, se blíží. Kromě toho je třeba počítat s tím, že budoucí členské státy budou mít před sebou řadu úkolů, pokud jde o rozvoj eko-

¹⁾ Bod 19 závěrů jednání Evropské rady v Bruselu, 16.-17. října 2003 (doc. SN 300/03).

²⁾ Rozhodnutí Rady z 22. července 2003 týkající se směrnic pro politiku zaměstnanosti členských států (OJ L 197, 5. srpna 2003).

nomiky a společnosti založené na znalostech. Jejich plná účast na realizaci Pracovního programu je proto nezbytná a jejich úsilí musí být podpořeno.

1.1 Pokrok dosažený v oblasti evropské spolupráce

1.1.1 První kroky při realizaci Pracovního programu

Pracovní program formulující cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy vymezuje v porovnání s předchozími dokumenty strukturovaněji oblast spolupráce mezi 31 evropskými zeměmi¹⁾, bere v úvahu účast zainteresovaných stran (zástupců občanské společnosti a evropských sociálních partnerů) a mezinárodních organizací (např. OECD, UNESCO a Rada Evropy).

Program zahrnuje veškeré systémy a úrovně vzdělávání a odborné přípravy a bere v úvahu nové iniciativy, zejména nové přijaté programy Erasmus Mundus²⁾ a eLearning³⁾, posilování jazykového vzdělávání a jazykové rozmanitosti⁴⁾.

Od druhé poloviny roku 2001 byly postupně ustaveny pracovní skupiny za účelem podpory realizace společných cílů. Tohoto kroku bylo zapotřebí k vymezení prioritních tématických oblastí, zmapování dosavadní praxe, zpracování předběžného seznamu ukazatelů pro monitorování dosaženého pokroku a zajištění potřebného konsensu všech zainteresovaných stran. Většina pracovních skupin shromáždila a vybrala příklady dobré praxe v oblasti politiky a strategií uplatňovaných v jednotlivých zemích. Tyto příklady budou v další fázi posuzovány tak, aby bylo možné určit faktory ovlivňující úspěšnost vzdělávacích reforem. Příslušné příklady budou dále rozšiřovány a poslouží jako podpůrný nástroj pro tvorbu odpovídajících politiky na národní úrovni. Srovnávací ukazatele (indikátory) a evropské cílové ukazatele (benchmarks) patří k nástrojům otevřené metody koordinace, která je velmi důležitým nástrojem naplňování Pracovního programu „Vzdělávání & odborná příprava 2010“⁵⁾. Ministři odpovědní za vzdělávání učinili v květnu roku 2003 důležitý krok v podobě schválení pěti evropských srovnávacích ukazatelů, kterých by mělo být dosaženo do roku 2010. Současně zdůraznili, že tyto ukazatele neurčují národní cíle, ani nepředepisují, jaká rozhodnutí by

¹⁾ 15 členských států EU, 10 přistupujících zemí (v souladu s Deklarací ministrů z Bratislavy z června 2002), tři kandidátské země a tři země EFTA/EEA (Island, Lichtenštejnsko a Norsko).

²⁾ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady z 5. prosince 2003, kterým se vyhláší program zkvalitňování vysokoškolského vzdělávání a podpory inter-kulturního rozměru prostřednictvím spolupráce s třetími zeměmi (Erasmus Mundus) (2004-2008). OJ L 345 z 31. prosince 2003.

³⁾ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady z 5. prosince 2003, kterým se přijímá víceletý program (2004-2006) efektivního zapojování informačních a komunikačních technologií (ICT) do systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě (program eLearning). OJ L 345 z 31. prosince 2003.

⁴⁾ Posilování studia jazyků a jazykové rozmanitosti. Akční plán 2004-2006. COM (2003) 449 z 24. června 2003 (doc. 11834/03).

⁵⁾ Evropská rada na zasedání v Bruselu v březnu 2003 zdůraznila význam cílových ukazatelů pro vymezení nejlepších postupů a zajištění účinných investic do lidských zdrojů.

měly národní vlády učinit¹⁾. Některé země však zakomponovaly tyto srovnávací ukazatele do svých národních cílů jako způsob dosažení evropských cílových ukazatelů.

Rada a Komise zdůrazňují potřebu zintenzívnit úsilí v klíčových oblastech programu „Vzdělávání & odborná příprava 2010“ na národní úrovni a posílit činnost Společenství, zejména pokud jde o podporu úsilí členských států prostřednictvím výměny příkladů dobré praxe.

1.1.2 Vysokoškolské vzdělávání jako těžiště Evropy založené na znalostech

Oblast vysokoškolského vzdělávání je průsečíkem výzkumu, vzdělávání a inovací. Vysokoškolské vzdělávání je proto těžištěm ekonomiky a společnosti založené na znalostech a klíčem k posílení konkurenceschopnosti Evropské unie. Oblast vysokoškolského vzdělávání v Evropě by proto měla usilovat o vynikající výsledky a získat pověst standardu světové kvality tak, aby mohla soutěžit s nejlepšími vzdělávacími systémy světa.

V rámci Boloňského procesu již bylo dosaženo pokroku v celé řadě klíčových oblastí a další kroky jsou ve fázi přípravy. Na svém zasedání v Berlíně²⁾ stanovili ministři zúčastněných zemí několik krátkodobých priorit, jejichž naplnění by mělo urychlit vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání do roku 2010. Ministři zúčastněných zemí učinili především následující rozhodnutí:

- Zavázali se podporovat zajišťování kvality na institucionální, národní a evropské úrovni a zdůraznili potřebu vytvářet společná kritéria a postupy v této oblasti.
- Zavázali se zahájit realizaci dvoustupňového vysokoškolského studia do roku 2005. V této souvislosti se dále zavázali vypracovat komplexní rámec kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání.
- Vyzdvihli význam Lisabonské úmluvy o uznávání kvalifikací³⁾, kterou by měly ratifikovat všechny země zapojené do Boloňského procesu.
- Stanovili cíl, že každý student, který dokončí studium počínaje rokem 2005, automaticky a bezplatně obdrží dodatek k diplomu.

¹⁾ Závěry Rady z 5. května 2003 o cílových ukazatelích evropských výsledků ve vzdělávání a odborné přípravě (benchmarks). OJ C 134 ze 7. června 2003.

²⁾ Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Sdělení z konference ministrů odpovědných za vysokoškolské vzdělávání, která se konala 19. září 2003 v Berlíně.

³⁾ Úmluva o uznávání kvalifikací ve vysokoškolském vzdělávání v evropském regionu.

- Ministři dále podtrhli význam posilování součinnosti mezi Evropským prostorem vysokoškolského vzdělávání a Evropským prostorem výzkumu a shodli se, že budou monitorovat vývoj ve všech zúčastněných zemích.

Přestože je důležité, aby se vývoj v této oblasti posouval kupředu, je třeba brát v úvahu, že úloha vysokoškolského vzdělávání v rámci Lisabonské strategie přesahuje rámec reformy, které iniciovala Boloňská deklarace. Působnost univerzit¹⁾ se dotýká nejrůznějších důležitých oblastí, jako je příprava učitelů či budoucích výzkumných pracovníků, jejich mobilita v rámci Evropské unie, pozice kultury, vědy a evropských hodnot ve světě, vstřícný přístup k podnikatelskému sektoru, rozvoj regionů a společnosti obecně, začleňování sociální a občanské dimenze do vzdělávacích programů. Prostřednictvím svého Sdělení „Úloha univerzit v Evropě založené na znalostech“²⁾ otevřela Komise diskusi mezi všemi aktéry v oblasti vysokoškolského vzdělávání o zásadních otázkách, jako je financování, rozmanitost institucí z hlediska funkcí a priorit, zakládání středisek zaměřených na nejvyšší kvalitu, přitažlivost kariérního růstu a využívání informačních sítí. Komise oznámí své závěry a návrhy pro rozvoj evropského vysokoškolského vzdělávání v první polovině roku 2004.

1.1.3 První konkrétní výsledky naplňování Kodaňské deklarace

Odborné vzdělávání a příprava hrají zásadní úlohu v procesu naplňování cílů z Lisabonu, neboť umožňují získávat dovednosti a kvalifikace, které reagují na rychle se měnící potřeby moderního trhu práce. Rozmanitost a specifická evropských systémů odborného vzdělávání a přípravy s sebou přináší velké výzvy z hlediska transparentnosti, kvality a uznávání dovedností a kvalifikací. Zejména úroveň mobility v odborném vzdělávání a přípravě značně zaostává za úrovní mobility ve vysokoškolském vzdělávání.

Kodaňská deklarace, kterou přijali ministři 31 evropských zemí, evropských sociálních partnerů a zástupci Komise v listopadu roku 2002, přinesla nové podněty pro rozvoj evropské spolupráce v této oblasti s cílem řešit tyto otázky z pohledu celoživotního učení. První rok intenzivní spolupráce přinesl konkrétní předběžné výsledky. V prosinci roku 2003 předložila Komise návrh jednotného evropského rámce pro zajištění transparentnosti kvalifikací a kompetencí (nový „Europass“)³⁾, který předpokládá racionalizaci existujících nástrojů. Návrh v nadcházejících měsících projedná Rada a Evropský parlament.

¹⁾ „univerzita“ je termín označující jakýkoliv typ instituce poskytující terciární vzdělávání v souladu s národní legislativou či praktikami, které umožňuje získání kvalifikací či diplomů na této úrovni bez ohledu na to, jak je tato instituce nazývána v tom kterém členském státě.

²⁾ Sdělení Komise: „Úloha univerzit v Evropě znalostí“, COM (2003) 58 final z 5. února 2003 (doc. 5355/03).

³⁾ Návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o jednotném rámci pro transparentnost kvalifikací a dovedností (Europass). COM (2003) 796 final ze 17. prosince 2003 (doc. 5032/04).

Současně je vytvářen společný rámec pro zajištění kvality, včetně společných základních kritérií pro kvalitu a příslušných ukazatelů. Byly položeny základy pro evropský systém převodu kreditů v oblasti odborného vzdělávání a přípravy s cílem posílit mobilitu. Vytvořen byl také pracovní návrh na společné evropské principy pro uznávání neformálního a informálního učení.

Přes všechny tyto významné kroky realizované na evropské úrovni a přes značné úsilí jednotlivých zemí zaměřené na zlepšení profilu a postavení odborného vzdělávání se kvalita odborného vzdělávání v evropském měřítku značně liší. Celá řada oblastí se rovněž potýká s nedostatkem pracovníků s odpovídajícími dovednostmi a kvalifikací. Je třeba vynaložit zvláštní úsilí, které by směřovalo k tomu, aby odborné vzdělávání bylo pro mladé lidi stejně zajímavé a přitažlivé, jako je vzdělávání všeobecné. Tempo změn, které již bylo nastaveno, je třeba udržet prostřednictvím zapojení všech aktérů na všech úrovních, včetně sociálních partnerů, kteří se podílejí na odpovědnosti za naplňování Lisabonských cílů v této oblasti.

1.1.4 Potřeba zvýšit úroveň a kvalitu mobility ve vzdělávání a odborné přípravě

Národní zprávy předkládané v rámci realizace Doporučení o mobilitě¹⁾ dokumentují úsilí, které jednotlivé země vynakládají na podporu mobility, včetně odstraňování (administrativních či právních) překážek. Pouze některé členské země však formulovaly jasnou strategii na podporu mobility či vytváření koordinačních struktur. Ty by měly posloužit jako příklad dobré praxe pro ostatní členské státy při přípravě vlastních opatření pro zlepšení mobility.

Přestože se situace stále zlepšuje v rámci i mimo rámec programů Společenství, je počet osob zapojených do mobility stále velmi omezený. Podle údajů, které se týkají pouze programů Společenství, se počet studentů zapojených do programu Erasmus pohybuje kolem 120 tisíc za rok (méně než 1% studentské populace).

Míra účasti v programech mobility v oblasti odborného vzdělávání a přípravy a vzdělávání učitelů a školitelů je ještě nižší: v roce 2002 se projektů mobility financovaných z programu Leonardo da Vinci zúčastnilo pouhých 40 tisíc účastníků odborného vzdělávání a přibližně 55 tisíc učitelů na všech vzdělávacích úrovních využilo grantů podporujících mobilitu v rámci programu Comenius.

Důvodem této neuspokojivé situace je i přes určitý posun v nedávné době přetrvávající existence právních a administrativních překážek, zejména v oblasti sociální ochrany, zdanění, uznávání částí studia a diplomů a kvalifikací pro akade-

¹⁾ Zpráva Komise o realizaci Doporučení Evropského parlamentu a Rady z 10. července 2001, které se týká mobility studentů, účastníků odborné přípravy, dobrovolníků, učitelů a instruktorů odborného výcviku v rámci Společenství (COM (2004) 21 z 23. ledna 2004) (doc. 5780/04).

mické i profesní účely. Mobilitu studentů a ještě více mladých účastníků odborné přípravy, učitelů a školitelů stále omezuje nedostatek finančních prostředků a nedostatečné organizační zázemí.

1.2 Evropská unie se musí vyrovnat svým hlavním konkurentům

Podle nejnovějších analýz¹⁾ zaostává Evropská unie jako celek za Spojenými státy a Japonskem, a to pokud jde o úroveň investic²⁾ do ekonomiky založené na znalostech, i když je úroveň investic v některých členských státech srovnatelná či dokonce vyšší než v těchto dvou zemích. Pokud jde o ukazatel výkonu³⁾ v ekonomice založené na znalostech, EU zaostává za USA, ale stojí před Japonskem. Ačkoliv se situace ve druhé polovině 90. let zlepšila, EU musí zintenzívnit své úsilí tak, aby do roku 2010 vyrovnala náskok USA.

– *Nedostatečné investice do lidských zdrojů*

Evropská rada v Lisabonu vyzvala členské státy, aby zajistily „podstatné roční navýšení investic do lidských zdrojů v přepočtu na jednoho obyvatele“. V roce 2000 činily celkové veřejné výdaje EU na vzdělávání vyjádřené jako procento HDP 4,9 %, tedy podíl, který je srovnatelný se Spojenými státy (5,0 %) a vyšší než v Japonsku (3,6 %).

EU se potýká s nízkou mírou investic plynoucích ze soukromého sektoru, zejména pokud jde o investice do vysokoškolského a dalšího vzdělávání, což částečně odráží rozdíly v systémech financování vzdělávání. Ve srovnání s EU jsou ve Spojených státech soukromé investice do vzdělávacích institucí čtyřikrát vyšší (2,2 % HDP ve srovnání s 0,6 %), v Japonsku dvakrát vyšší (1,2 %). Kromě toho jsou výdaje na studenta ve Spojených státech vyšší než v převážné většině zemí EU, a to na všech úrovních vzdělávacího systému. Největší rozdíl je patrný ve vysokoškolském vzdělávání: USA vydají na jednoho studenta dva až pětkrát více prostředků než země EU.

– *Nedostatek absolventů vysokých škol*

Pokud má být ekonomika založená na znalostech v EU konkurenceschopná, potřebuje dostatečný počet vysokoškolsky vzdělaných jedinců, jejichž kvalifikaci lze vhodně přizpůsobovat potřebám výzkumu a trhu práce Společenství.

¹⁾ Budování Evropského výzkumného prostoru, Klíčová data 2003-2004. Evropská komise, Generální ředitelství pro výzkum

²⁾ Kombinovaný ukazatel investic zahrnuje dílčí ukazatele, které se týkají investic do R&D, počtu výzkumných pracovníků, vědy a techniky, počtu osob s doktorským titulem na počet obyvatel, investic do vzdělávání, účasti na celoživotním vzdělávání, e-governmentu a tvorby hrubého kapitálu.

³⁾ Kombinovaný ukazatel výkonu zahrnuje následující složky: celková produktivita práce, výkon v oblasti vědy a techniky, e-commerce a úroveň dosaženého vzdělání populace.

Nepříliš dobrá situace v sekundárním vzdělávání se projevuje i ve vysokoškolském sektoru. Vysokoškolské vzdělání má v EU v průměru 23 % mužů a 20 % žen ve věkové skupině od 25 do 64 let. EU se tak řadí daleko za Japonsko (36 % mužů a 32 % žen) a za Spojené státy (37 % populace jako celku).

– *EU přitahuje méně talentů než její konkurenti*

Ministři odpovědní za vzdělávání si stanovili cíl, podle kterého se má EU stát „nejžádanější destinací studentů, akademiků a vědeckých pracovníků z ostatních světových regionů“¹⁾. Přestože je Evropská unie společně se Spojenými státy jedním světovým regionem s pozitivní bilancí z hlediska mobility, většina asijských a jihoamerických studentů dává přednost studiu ve Spojených státech. Až do nedávné doby byl počet evropských studentů ve Spojených státech dvakrát vyšší než počet Američanů studujících v Evropě. Evropští studenti obvykle usilují o absolvování celého studia na univerzitě v hostitelském státě - většinou na vyšších stupních či ve vědeckotechnických oborech. Američané obvykle přijíždějí do Evropy absolvovat kratší část studia, která je součástí jejich studijního programu na domovské univerzitě. Ve většině případů jde o rané fáze studia a spíše o humanitní či společenskovední obory.

EU „produkuje“ více vysokoškoláků a absolventů doktorských programů ve vědeckotechnických oborech než USA nebo Japonsko (25,7 % celkového počtu absolventů vysokých škol ve srovnání s 21,9 % v Japonsku a 17,2 % v USA). Současně EU vykazuje nižší podíl výzkumných pracovníků v celkové aktivní populaci (5,4 výzkumných pracovníků na 1000 obyvatel v roce 1999) než USA (8,7) nebo Japonsko (9,7), a to zejména v soukromých firmách. Důvodem je počet výzkumných pracovníků, kteří změní svou profesi²⁾, což je případ až 40 % čerstvých absolventů doktorských programů. Evropský pracovní trh je navíc velmi omezený, a proto výzkumní pracovníci opouštějí EU a rozvíjejí svou profesní kariéru jinde, zejména v USA, kde mají lepší profesní vyhlídky a pracovní podmínky.

1.3 Stále existují výstražné signály

Přestože EU jako celek učinila v celé řadě oblastí velký krok vpřed, analýza současné situace poukazuje na některé nedostatky v jiných oblastech, které je třeba řešit, pokud má být dosaženo společných cílů³⁾:

– *Procento předčasných odchodů ze škol je stále vysoké*

¹⁾ Podrobný pracovní program realizace cílů systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě. OJ C 142 ze 14. června 2002.

²⁾ Sdělení určené Radě a Evropskému parlamentu „Výzkumní pracovníci v evropském výzkumném prostoru: jedna profese, různé profesní dráhy“ COM (2003) 436 z 18. července 2003 (doc. 12420/03).

³⁾ Podle nejnovějších dostupných dat (2000, 2001, 2002). Viz Statistická příloha. Komplexní údaje - viz Pracovní dokument Komise doc. 5648/04 (SEC (2004) 73).

Jako jednu ze svých priorit si EU stanovila řešení problému předčasného odchodu ze škol. V roce 2002 odešlo v EU předčasně ze školy téměř 20 % mladých lidí ve věku 18-24 let, kteří se tak stávají ohroženými vyloučením ze společnosti založené na znalostech (u přístupujících zemí činí tato hodnota 8,4 %). Ministři odpovědní za vzdělávání se usnesli snížit tuto míru na 10 % do roku 2010. Přestože vývoj v této oblasti značně pokročil a existují důvody k optimismu, větší na členských zemích musí ve svém úsilí pokračovat, pokud má být uvedeného cíle v této oblasti dosaženo.

– *Příliš nízký počet žen ve vědeckotechnických oborech*

Evropská rada na svém zasedání ve Stockholmu v březnu roku 2001 poukázala na potřebu vybízet mladé lidi a zejména ženy, aby se začali zajímat o studium a profesní dráhu ve vědeckotechnických disciplínách. Na této podmínce závisí značná část výzkumných a inovačních kapacit EU. Rada formulovala dva cíle: dosáhnout do roku 2010 přibližně 15-ti procentního nárůstu v počtu studentů v těchto oborech a odstranit nerovnováhu v zastoupení mužů a žen. Zatímco první cíl bude pravděpodobně naplněn, dosažení druhého bude vyžadovat značné úsilí. V zemích EU působí v současné době ve vědě a technice dva až čtyřikrát více mužů než žen.

– *Dosahování vyššího sekundárního vzdělávání*

Ukončené vyšší sekundární vzdělání je stále důležitější nejen z hlediska úspěšného uplatnění na trhu práce, ale i pro zajištění přístupu ke vzdělávacím příležitostem, které nabízejí vysokoškolské instituce a poskytovatelé dalšího vzdělávání. Členské státy se proto usnesly, že do roku 2010 by mělo mít přinejmenším 85 % mladých lidí ve věku 22 let v Evropské unii ukončené vyšší sekundární vzdělání.

V roce 2002 dosáhla míra ukončení vyššího sekundárního vzdělání v EU 76 %. Započtením přístupujících zemí, kde tato míra činí 90 %, se průměr EU mírně zvýší na 78,8 %. Pokud bude současný trend zachován, členské státy by měly výše uvedeného cíle do roku 2010 dosáhnout.

– *Téměř 20 % mladých lidí si neosvojí klíčové dovednosti*

Každý člověk by si měl osvojit minimální soubor dovedností, které mu umožní se vzdělávat, pracovat a dosáhnout pocitu seberealizace ve společnosti a ekonomice založené na znalostech. Podle statistických výpočtů OECD¹⁾ dosáhlo 17,2 % mladých lidí do 15ti let v oblasti čtenářské gramotnosti nejnižší úrovně dovedností. EU má před sebou stále ještě dlouhou cestu, chce-li dosáhnout cíle, který formulovaly členské státy a který spočívá ve snížení tohoto podílu do roku 2010 o 20 %.

Mírný nárůst lze pozorovat v počtu osvojených cizích jazyků na žáka ve všeobecném sekundárním vzdělávání. Tento počet se zvýšil z 1,2 cizích jazyků na

¹⁾ Výsledky šetření PISA (OECD, 2000).

žáka na začátku 90. let na průměrných 1,5 jazyků v roce 2000. K dosažení cíle stanoveného na zasedání Evropské rady v Barceloně v roce 2002, který spočívá v zajištění znalosti alespoň dvou cizích jazyků u všech žáků/studentů, zbývá ještě dlouhá cesta. Uvedená čísla však nemají výpovědní hodnotu, pokud jde o skutečnou kvalitu výuky a studia cizích jazyků. Aby byl tento nedostatek odstraněn, Evropská komise usiluje společně s členskými státy o vytvoření ukazatele jazykové způsobilosti v souladu s požadavkem formulovaným Evropskou radou v Barceloně.

– *Příliš nízký počet dospělých zapojených do celoživotního učení*

Společnost založená na znalostech vyžaduje, aby lidé průběžně obnovovali a zvyšovali své kompetence a kvalifikace a využívali co nejširší spektrum vzdělávacích příležitostí. Analýza národních zpráv o průběhu realizace Usnesení Rady k celoživotnímu učení¹⁾ potvrzuje pozitivní vývoj i nedostatky, které již byly nalezeny při rozboru národních akčních plánů zaměstnanosti²⁾ a o kterých se zmiňuje i poslední zpráva pracovní skupiny pro zaměstnanost. V celé řadě zemí jsou nedostatečně rozvinuté některé články v řetězci celoživotního učení³⁾.

Nedostatky, které je třeba odstranit, jsou často důsledkem vizí, které se příliš soustředí na požadavky zaměstnatelnosti či kladou přílišný důraz na záchranu těch, kteří proklouznou sítí počátečního vzdělávání. Tento postup je zcela ospravedlnitelný, avšak sám o sobě nemůže být základem strategie celoživotního učení, která by byla skutečně propojená, ucelená a přístupná pro všechny.

Cíl v podobě dosažení 12,5 % míry účasti dospělé populace na dalším vzdělávání a odborné přípravě vyžaduje, aby většina členských států (současných i budoucích) věnovala této oblasti zvýšenou pozornost. V roce 2002 byla míra účasti v EU odhadnuta na 8,5 %, což je číslo o pouhou jednu desetinu procenta vyšší než v roce 2001. V přístupujících zemích činí tato míra pouhých 5 %. Ačkoliv od poloviny 90. let tento podíl stabilně rostl, v několika posledních letech se v podstatě nezměnil.

– *Bliží se doba, kdy bude nedostatek učitelů a školitelů*

V průměru 27 % učitelů základních škol a 34 % učitelů středních škol v EU je starších 50 let. Odhaduje se, že do roku 2015 bude třeba přijmout a tudíž příslušně vyškolit přes milion učitelů základních a středních škol. Tato rozsáhlá obnova učitelských sborů ve většině zemí představuje obrovskou výzvu a současně i příležitost.

¹⁾ Jde o národní zprávy o realizaci Usnesení o celoživotním vzdělávání. Jejich shrnutí je k nahlédnutí na následující adrese: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/et_2010_en.html.

²⁾ Sdělení Komise Radě s názvem „Draft Joint Employment Report 2003/2004“ (Návrh společné zprávy o zaměstnanosti)(COM (2004) 24 z 21. ledna 2004) (doc. 5620/04).

³⁾ Jde zejména o následující oblasti: koordinace činnosti všech zainteresovaných stran, tvorba flexibilních vzdělávacích cest a propojení mezi různými systémy a strukturami, vytváření kultury učení od nejnižšího možného věku, veřejno-soukromá partnerství a učení se na pracovišti.

O učitelskou profesi však není příliš velký zájem a některé země proto zřejmě budou čelit zásadnímu nedostatku kvalifikovaných učitelů a školitelů. Podobné obavy v nedávné době vyjádřila i OECD¹⁾. Tato situace vyvolává otázky, které se týkají jak možnosti získat a udržet nejlepší talenty prostřednictvím podpůrných kariérních struktur, tak i potřeby vysoce kvalitního dalšího vzdělávání, které by připravovalo učitele na případné změny týkající se jejich role.

¹⁾ „Education at a glance: OECD indicators“ (vydání 2003).

ODDÍL II. TŘI NÁSTROJE K DOSAŽENÍ ÚSPĚCHU

Předcházející údaje vyzdvihují potřebu realizovat naléhavé reformy a dále nutnost přistupovat k naplňování Lisabonských cílů s větší rozhodností. Cíle, které byly přijaty pro vzdělávání a odbornou přípravu v Podrobném programu schváleném v roce 2002, zůstávají v plné platnosti i v následujících letech. Tyto cíle však musí být i dostatečně flexibilní, aby je bylo možné upravit v souladu s měnícími se potřebami. Odpovědnost členských států je vymezena oblastmi, kterým je v rámci národních podmínek a s ohledem na společné cíle třeba věnovat nejvíce pozornosti. Za účelem podpory členských států v jejich úsilí je však nutno souběžně a neprodleně soustředit konkrétní kroky na následující tři oblasti:

- *Zaměřit reformy a investice na klíčové oblasti;*
- *Učinit celoživotní učení konkrétní realitou*
- *Vybudovat Evropu vzdělávání a odborné přípravy.*

2.1 Zaměřit reformy a investice na klíčové oblasti

V Závěrech Rady týkajících se rozvoje lidského kapitálu¹⁾ se členské státy shodly na „posílení strukturované spolupráce s cílem podpořit rozvoj lidského kapitálu a zajistit pravidelný proces monitorování jako součást Pracovního programu formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy“. V souvislosti s realizací Pracovního programu cílů systémů vzdělávání a odborné přípravy by diskuse ministrů na úrovni Společenství měly odrážet prioritní význam zdrojů, které vzdělávání a odborná příprava potřebují, a jejich efektivního využívání. Členské státy a Komise by měly uvažovat o oblastech, které nejnaléhavěji vyžadují vzájemnou spolupráci.

Činnosti vyvíjené v rámci projektu Ekonomické aspekty vzdělávání, který zahájila Komise, pomohou dále rozvíjet tyto úvahy, zejména pokud jde o identifikaci oblastí, kde by investice měly přinést nejvíce výsledků. Existuje i celá řada velice podnětných studií a analýz mezinárodních organizací (například OECD), které

¹⁾ Závěry Rady z 25. listopadu 2003 týkající se „rozvoje lidského kapitálu k zajištění sociální soudržnosti a konkurenceschopnosti ve společnosti znalostí“ (OJ C 295 z 5. prosince 2003).

je třeba prostudovat tak, aby se EU mohla inspirovat nejlepšími postupy na mezinárodní úrovni.

2.1.1 Efektivně mobilizovat nezbytné zdroje

V současné ekonomické a rozpočtové situaci je potřeba výrazně navýšit investice do lidských zdrojů, které prosadila Evropská rada v Lisabonu, a to naléhavěji než kdykoliv v minulosti, především proto, že jsou podmínkou budoucího růstu a sociální soudržnosti. V souladu s Obecnými zásadami hospodářské politiky na období od roku 2003 do roku 2005¹⁾ a Zásadami pro politiku zaměstnanosti je třeba přijmout aktivní opatření na podporu investic do znalostí, včetně zlepšování kvality a efektivity systémů vzdělávání a odborné přípravy. Výdaje do lidského kapitálu by neměly být vnímány jako náklady, ale jako investice. Na požadovaném navýšení finančních prostředků by se měl podílet jak veřejný, tak i soukromý sektor. Role a odpovědnost jednotlivých aktérů by měla být jednoznačně definována s přihlédnutím k národním systémům a podmínkám. Požadované navýšení by mělo doprovázet efektivnější využívání prostředků, mimo jiné i prostřednictvím zacílení investic do těch oblastí, kde tyto investice přinesou vyšší kvalitu a lepší výsledky vzdělávání, a dále prostřednictvím lepšího zacílení investic podle potřeb jednotlivců.

Národní úroveň

- *Vyšší míra investic veřejného sektoru do určitých klíčových oblastí: cílené navýšení veřejných investic je v rámci existujících rozpočtových omezení možné a spočívá v eliminaci neefektivních výdajů a přesměrování stávajících prostředků ve prospěch vzdělávání a odborné přípravy;*
- *Vyšší příspěvek soukromého sektoru, zejména do vysokoškolského vzdělávání, vzdělávání dospělých a dalšího odborného vzdělávání. V těchto oblastech, ve kterých si veřejné instituce musí ponechat svůj vliv, a to především pokud jde o zajišťování rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a odborné přípravě, je vzhledem k požadavkům společnosti založené na znalostech a nedostatku veřejných financí třeba podporovat pomocí různých pobídek spoluúčast soukromého sektoru. Vyšší soukromé investice by především měly odrážet společnou odpovědnost zaměstnanců a zaměstnavatelů za rozvoj dovedností.*

¹⁾ Doporučení Rady z 26. června 2003, které se týká obecných zásad pro ekonomickou politiku členských států a Společenství (na období 2003-2005). OJ L 195 z 1. srpna 2003.

Úroveň Společenství

Stále výraznější roli v podpoře rozvoje lidského kapitálu hrají komunitární zdroje, včetně strukturálních fondů a Evropské investiční banky¹⁾. Členské státy by měly s ohledem na cíle stanovené v rámci Lisabonské strategie těchto nástrojů více využívat pro zajištění investic do vzdělávání a odborné přípravy.

2.1.2 Zatraktivnit učitelé profese

Úspěch prováděných reforem je přímo podmíněn motivací a kvalitou učitelů a školitelů. Členské státy by proto měly v odpovídajících oblastech v souladu s národní legislativou a praxí realizovat opatření zaměřená na zatraktivnění učitelé profese. Patří sem opatření k získávání a udržení nejlepších talentů prostřednictvím atraktivních pracovních podmínek a vhodného kariérního systému a profesního rozvoje. Učitelé musí být také připraveni na změnu své role ve společnosti založené na znalostech a dále v souvislosti s transformacemi systémů vzdělávání a odborné přípravy. V souladu s národní legislativou a praxí by měly členské státy dále podporovat další vzdělávání pedagogických pracovníků tak, aby byli schopni obstát tváří v tvář těmto výzvám.

2.2 Učinit z celoživotního učení realitu

2.2.1 Zpracovat komplexní, přístupné a koordinované strategie

Jak je zdůrazněno v Usnesení Rady z června roku 2002²⁾, celoživotní učení představuje vůdčí princip politiky v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Nové požadavky na celoživotní učení volají po radikální reformě a realizaci skutečně komplexních, přístupných a koordinovaných národních strategií zasazených do evropského kontextu.

Úsilí by se mělo zaměřit především na následující oblasti:

Vybavit všechny občany potřebnými klíčovými dovednostmi

Osobní rozvoj a seberealizace jedinců, jejich sociální a profesní integrace a další následné vzdělávání je do značné míry podmíněno získáním určitého souboru klíčových dovedností v průběhu povinného vzdělávání. Tyto klíčové dovednosti, jejichž začlenění do systémů vzdělávání je odpovědností členských států, mohou zahrnovat například komunikaci v mateřském a cizím jazyce, matematickou gramotnost a základní dovednosti ve vědě a technice, dovednosti ve využívání infor-

¹⁾ Iniciativa EIB „Innovation 2010“.

²⁾ Usnesení Rady z 27. června 2002 týkající se celoživotního učení (OJ C 163 z 9. července 2002).

mačních a komunikačních technologií, schopnost osvojovat si nové metody učení se, interpersonální a občanské dovednosti, podnikatelské dovednosti a kulturní rozhled. V této souvislosti by měly členské státy především:

- *Vytvářet ucelené koncepce výuky jazyků, včetně odpovídající přípravy učitelů. Mladí lidé, jejich rodiny i soukromé a veřejné instituce by měli postupně získávat lepší povědomí o výhodách znalosti několika cizích jazyků a o udržování jazykové rozmanitosti. V této souvislosti vyzvala Rada členské státy, aby „zavedly podle vlastního uvážení opatření, která zajistí žákům v co největší možné míře možnost osvojit si dva (v případě potřeby i více) cizí jazyky“¹⁾;*
- *Nadále podporovat rozvoj vědeckotechnické kultury: zde je nutno postupovat prostřednictvím reforem vyučovacích metod a postupů. Zejména je třeba motivovat mladé lidi a především dívky, aby si volili vědeckotechnické studijní obory a usilovali o profesní uplatnění v této oblasti;*
- *Nadále podporovat rozvoj podnikatelských dovedností: toto úsilí by mělo stavět na rozvoji tvůrčích přístupů a smyslu pro iniciativu a mělo by být spojeno mezioborově. Kromě toho by školám měly být uděleny pravomoci k realizaci takových aktivit, které podporují formování podnikatelských postojů a dovedností.*

V této souvislosti je třeba dále rozvíjet služby v oblasti informačních a komunikačních technologií, lépe využívat potenciál informačních a komunikačních technologií v oblasti metod a organizace vzdělávání a intenzivnějšího zapojování žáků a studentů.

Vytvářet otevřené, atraktivní a všem přístupné vzdělávací prostředí

- *Učitelé a školitelé by měli mít podporu při přizpůsobování pedagogických metod situacím měnícím jejich roli. V této souvislosti mohou sehrát pozitivní úlohu informační a komunikační technologie, a to z hlediska vývoje inovativních a efektivních pedagogických postupů, které plně zohledňují individuální potřeby studentů.*
- *Je třeba vytvářet flexibilní a otevřený rámec kvalifikací a kompetencí. Tento přístup by měl podpořit celoživotní učení i vytváření takových struktur, v jejichž rámci bude možné uznávat dovednosti získané neformálním učením.*

¹⁾ Usnesení Rady ze 14. února 2002, které se týká posilování jazykové rozmanitosti a studia jazyků v rámci realizace cílů Evropského roku jazyků 2001 (OJ C 50 z 23. února 2002).

- *Je třeba posilovat úlohu, kvalitu a koordinaci informačních a poradenských služeb, které by měly podněcovat vzdělávání v každém věku v nejrůznějších vzdělávacích zařízeních, posilovat schopnost občanů ovlivňovat vlastní učení a pracovní uplatnění a především usnadňovat přístup k různým vzdělávacím a profesním příležitostem i využívání různých vzdělávacích a profesních cest. Patřičná pozornost by měla být věnována požadavkům a potřebám jednotlivých cílových skupin.*
- *V rámci společné odpovědnosti je třeba posilovat partnerství na všech úrovních (národní, regionální, místní a oborové) za účelem zajištění plného zapojení všech partnerů (institucí, sociálních partnerů, studentů, učitelů, občanské společnosti apod.) do budování flexibilních, efektivních a otevřených systémů vzdělávání a odborné přípravy.*

V souladu se Zásadami pro politiku zaměstnanosti a s obsahem Usnesení Rady o celoživotním učení by měly členské státy zintenzívnit své úsilí při vytváření a realizaci komplexních strategií celoživotního učení. Tyto strategie by měly být vypracovány do roku 2006. Měly by pokrývat všechny úrovně a dimenze (formální i neformální) jednotlivých systémů a měly by být zpracovány za spoluúčasti všech zainteresovaných stran, včetně sociálních partnerů. V této souvislosti očekává Rada a Komise předložení výroční zprávy evropských sociálních partnerů o realizaci jejich „Rámcového plánu celoživotního rozvoje dovedností a kvalifikací“.

2.2.2 Zaměřit se na znevýhodněné skupiny

Mladí lidé, jedinci s vysokou kvalifikací a zaměstnaní si většinou uvědomují výhody průběžného obnovování svých dovedností a mají silnější motivaci k celoživotnímu učení.

Na druhé straně znevýhodněné skupiny, jakou jsou například lidé s nízkou úrovní gramotnosti a kvalifikace, starší osoby, skupiny žijící ve znevýhodněných či odlehlých oblastech, lidé se sníženou schopností učit se či lidé s postižením, mají často relativně malé povědomí o příležitostech, které skýtá vzdělávání a odborná příprava. Vzdělávací instituce a jejich programy považují ve vztahu ke svým potřebám za neodpovídající. S ohledem na Lisabonské cíle, které se týkají konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti, je třeba zviditelnit vliv vzdělávání a odborné přípravy při realizaci politiky sociální integrace.

Jak je v Usnesení Rady o „předčasném odchodu ze škol a nechuti ke školní docházce“¹⁾ uvedeno, prvořadým úkolem školy je zajistit, aby každý mladý člo-

věk úspěšně absolvoval svou vzdělávací dráhu. Je proto nezbytné, aby se vzdělávání mj. orientovalo i na zájmy mladých lidí a maximálně využívalo jejich schopnosti. Dále je nezbytné šířit povědomí mezi znevýhodněnými skupinami o výhodách vzdělávání a odborné přípravy a zvyšovat atraktivnost, přístupnost a vstřícnost vůči potřebám znevýhodněných skupin. V této souvislosti je třeba klást důraz na prevenci, včasnou identifikaci a individuální přístup ke znevýhodněným skupinám. Společenství tomuto aspektu bude věnovat zvláštní pozornost ve svých dalších krocích, které naváží na realizaci národních strategií celoživotního učení.

2.2.3 Uplatnit společné evropské ukazatele a principy

Rozvoj společných evropských ukazatelů a principů může pozitivně ovlivnit národní politiky. Přestože takovéto společné ukazatele a principy členské státy nezavazují, přispívají k prohlubování vzájemné důvěry mezi klíčovými aktéry a podněcují reformy. Společné ukazatele a principy jsou vyvíjeny s přihlédnutím k zásadním aspektům celoživotního učení jako součást realizace Pracovního programu formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy a v souladu s Kodaňskou deklarací.

Jde o následující oblasti:

- *Klíčové dovednosti, které by si měl každý osvojit a kterými je podmíněn úspěch jakéhokoliv dalšího vzdělávání;*
- *Dovednosti a kvalifikace, které musí mít učitelé a školitelé, aby dokázali dostát svým měnícím se rolím;*
- *Kvalitní mobilita;*
- *Hodnocení a uznávání neformálního a informálního učení;*
- *Poskytování poradenských služeb;*
- *Zajišťování kvality ve vzdělávání a odborné přípravě;*
- *Evropský systém převodu kreditů ve vzdělávání a odborné přípravě.*

Tyto společné evropské ukazatele a principy je třeba uvádět do praxe na národní úrovni při současném zohlednění konkrétních podmínek a pravomocí členských států.

2.3 Vybudovat Evropu vzdělávání a odborné přípravy

2.3.1 Vytvořit evropský kvalifikační rámec

Evropský trh práce nemůže efektivně a hladce fungovat bez evropského kvalifikačního rámce, který bude společným východiskem pro uznávání kvalifikací.

¹⁾ Usnesení Rady z 25. listopadu 2003, které se týká „školy jako otevřeného prostředí pro učení, které předchází a bojuje s předčasným odchodem ze škol a nechutí ke škole u mladých lidí a podporuje jejich sociální integraci“ (OJ C 295 z 5. prosince 2003).

V této souvislosti je třeba vidět zásadní důsledky pro každého člena společnosti a společnost jako takovou: rovné příležitosti na evropském pracovním trhu a rozvoj evropského občanství závisejí také na tom, do jaké míry budou občanům EU uznávány diplomy a osvědčení kdekoli v Evropě. Vzhledem k rozmanitosti systémů v Evropě představují výsledky vzdělávání a dovednosti získané v rámci vzdělávacích programů či odborné přípravy důležité referenční úrovně pro účely popisu kvalifikací.

Evropský rámec tohoto druhu by měl přirozeně vycházet z národních kvalifikačních rámců, které musí být ucelené a musí zahrnovat vysokoškolské vzdělávání a odbornou přípravu. Nezbytná vzájemná důvěra pak může být postavena pouze na těch nástrojích, které zajišťují kvalitu a které jsou náležitě kompatibilní a důvěryhodné tak, aby mohly být vzájemně uznávány.

V této souvislosti by se měly pro Evropu stát prioritními následující úkoly: vytvoření společného rámce zajišťování kvality ve vzdělávání a odborné přípravě (jako součást kroků následujících po přijetí Kodaňské deklarace) a vytvoření společných standardů, postupů a zásad pro zajišťování kvality¹⁾ (v souladu s Boloňským procesem a jako součást Pracovního programu formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy²⁾.

2.3.2 Zvýšit mobilitu pomocí odstraňování překážek a aktivní podpory

Mobilitu lze zvýšit pomocí některých kroků, a to především vytvořením společného evropského kvalifikačního rámce. Také v rámci Boloňského procesu se ministři zavázali podporovat mobilitu, a to zejména prostřednictvím opatření umožňujících přenositelnost národních půjček a stipendií. Stále však přetrvávají administrativní a právní překážky, které brání mobilitě, a to především v souvislosti s uznáváním dovedností a kvalifikací.

Členské státy by měly přijmout náležitá opatření k odstranění těchto překážek. Dále by členské státy měly poskytnout nezbytnou finanční podporu v rámci i mimo rámec programů Společenství, vytvořit odpovídající organizační zázemí pro zkvalitňování mobility a zajistit rozšíření virtuální mobility, a to především během primárního a sekundárního vzdělávání. Mobilita za účelem vzdělávání a výuky by měla být posílena na všech úrovních, zvláště pak v rámci programů Společenství v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Zvláštní pozornost by měla být věnována mobilitě učitelů a školitelů, která by se měla stát součástí jejich profesního rozvoje, a dále jedinců, kteří podstupují odborné vzdělávání či přípravu.

¹⁾ Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Sdělení z konference ministrů odpovědných za vysokoškolské vzdělávání, která se konala 19. září 2003 v Berlíně.

²⁾ Cíl 3.5: Posilování evropské spolupráce.

2.3.3 Upevnit evropské dimenze ve vzdělávání

Uplynulo padesát let od zahájení projektu evropské integrace a stále chybí odpovídající míra zájmu a plná podpora ze strany občanů EU. Ačkoliv bylo určitého pokroku dosaženo, a to zvláště díky vlivu aktivit a programů Společenství v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a mládeže, různá šetření pravidelně potvrzují, že je nezbytně nutné posilovat dimenzi Evropské unie orientovanou na občany¹⁾.

Právě tento aspekt představuje těžiště Úmluvy o budoucnosti Evropy. Jedním z ústředních cílů této Úmluvy je získat evropské občany pro myšlenku evropské integrace. Zásadní úlohu v tomto procesu hraje škola, která umožňuje každému získat příslušné informace a pochopit smysl evropské integrace.

Všechny vzdělávací systémy by měly zajistit, aby se jejich studenti mohli při ukončení sekundárního stupně vzdělávání prezentovat takovými znalostmi a dovednostmi, které by jim pomohly připravit se na roli budoucích občanů Evropy. Jednou z podmínek pro dosažení tohoto cíle je mj. i intenzivnější jazyková příprava na všech úrovních a posilování evropské dimenze v přípravě učitelů a v osnách pro základní a střední školy.

¹⁾ „Public Opinion in the European Union“ (Veřejné mínění v Evropské Unii). Eurobarometer 59 (Červen 2003). Evropská komise, DG pro tisk a komunikaci.

ODDÍL III. ZVÝŠENÍ INFORMOVANOSTI O PROGRAMU „VZDĚLÁVÁNÍ & ODBORNÁ PŘÍPRAVA 2010“

3.1 Zvýšit viditelnost evropského Pracovního programu

Program „Vzdělávání & odborná příprava 2010“ uspěje na národní i evropské úrovni pouze tehdy, jestliže se mu dostane náležitě pozornosti v rámci Lisabonské strategie jako celku. Zkušenosti získané během prvních dvou let realizace Pracovního programu poukazují na nutnost posílit jeho profil a význam na všech úrovních. Pokud se vzdělávání a odborná příprava mají stát hnací silou Lisabonské strategie, je třeba, aby byl program „Vzdělávání & a odborná příprava 2010“ plně zohledněn při formulaci národních politik.

Jednotlivé země by v budoucnu měly lépe hodnotit své úsilí a odstranit současné nedostatky, pokud jde o celkovou angažovanost všech zainteresovaných stran a občanské společnosti jako celku, s cílem zvýšit povědomí o existenci evropského Pracovního programu, včetně posílení jeho dopadu. V tomto ohledu bude zapotřebí průběžně organizovat kampaně na národní i komunitární úrovni za účelem šíření a příslušného využívání dostupných informací.

3.2 Účinněji realizovat proces

- *Jako nezbytné se jeví co nejefektivněji využívat tzv. otevřené metody koordinace upravené pro potřeby vzdělávání a odborné přípravy a zajistit její maximální účinnost. „Vzdělávání & odborná příprava 2010“ je komplexním programem otevírajícím cestu ke spolupráci, na jehož zpracování bylo třeba zajistit značné finanční i lidské zdroje. V dalším období budou podniknuty kroky směrem k přesnějšímu vymezení mandátu pracovních skupin, racionalizaci metodiky a zlepšení koordinace. Mohou být navrženy také odpovídající formy vzájemného posuzování na kolegiální úrovni tak, aby na oblastech společného zájmu mohly společně pracovat menší skupiny zemí.*
- *Dopad a viditelnost celého procesu také závisí na vzájemném souladu různých iniciativ realizovaných v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Do roku 2006 by mělo dojít k propojení činností na evropské úrovni v odborném*

vzdělávání a přípravě (priority a následné kroky Kodaňské deklarace), v celoživotním učení (vývoj navazující na Usnesení Rady) a v oblasti mobility (realizace Doporučení a Akčního plánu mobility).

U všech 31 zemí, které jsou zapojeny do programu „Vzdělávání & odborná příprava 2010“, by měla existovat i užší koordinace s aktivitami Boloňského procesu. Obecně bude stále ubývat neintegrováných paralelních aktivit, ať už na vysokoškolské úrovni či na úrovni odborné přípravy, pokud nebudou prokazatelně ambicióznější a efektivnější.

- *Na základě dosud vykonané práce lze označit klíčové oblasti, kde je nedostatek odpovídajících a porovnatelných dat pro monitorování postupu ve vztahu ke stanoveným cílům. Je třeba zlepšit a pravidelně posuzovat kvalitu a srovnatelnost existujících ukazatelů, zejména v oblasti celoživotního učení. Dále je třeba stanovit priority pro vytvoření určitého počtu nových ukazatelů, které by náležitě vypovídaly o práci ostatních institucí činných v této oblasti. Stálá skupina pro indikátory a všechny existující pracovní skupiny byly vyzvány, aby do konce roku 2004 navrhly užší seznam nových ukazatelů a způsobů, jak s nimi bude pracováno. Na základě toho Komise předloží seznam nových ukazatelů Radě k posouzení. Zvláštní pozornost by měla být věnována následujícím otázkám: klíčové dovednosti, zejména pak schopnost učit se, efektivita investic, informační a komunikační technologie, mobilita, vzdělávání dospělých a odborné vzdělávání a příprava.*

3.3 Posilovat spolupráci a monitorování pokroku

Rada a Komise se domnívají, že pokud má být udrženo nasazené tempo a dynamika vývoje, je nezbytné zavést pravidelné posuzování průběhu realizace společných cílů systémů vzdělávání a odborné přípravy. Jde o důležitý krok vpřed z hlediska posílení dopadu a účinnosti otevřené metody koordinace v této oblasti. Současně by takový mechanismus měl zamezit vzniku přílišné byrokracie.

Rada a Komise předloží každé dva roky při příležitosti jarního zasedání Evropské rady společnou zprávu o realizaci Pracovního programu („Vzdělávání & odborná příprava 2010“) formulujícího cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy (tj. v letech 2006, 2008 a 2010). V souvislosti s tím poskytnou členské státy Komisi potřebné informace o uskutečněných aktivitách a o pokroku, kterého bylo na národní úrovni dosaženo ve vztahu ke společným cílům. Tam, kde to bude možné, by měly být tyto informace poskytnuty společně s údaji o procesu realizace evropské politiky zaměstnanosti a sociální integrace.

Informace, které členské státy poskytnou, by měly odrážet priority určující směr reforem a jednotlivých kroků na národní úrovni v souladu s konkrétními pod-

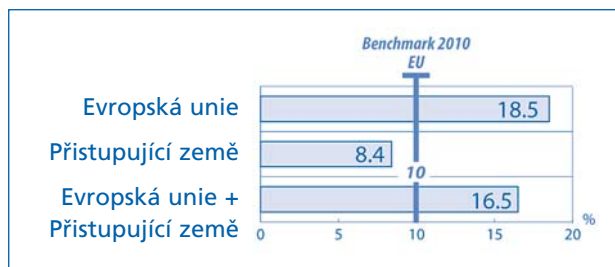
mínkami v té které zemi. Tento postup nahradí specifické zprávy, které jsou v současné době požadovány v rámci realizace Akčního plánu mobility a kroků v návaznosti na Usnesení Rady o celoživotním učení. Jako součást integrovaného přístupu budou tyto informace pokrývat rovněž realizaci Kodaňské deklarace a mohly by zahrnovat i aspekty týkající se Boloňského procesu.

STATISTICKÁ PŘÍLOHA

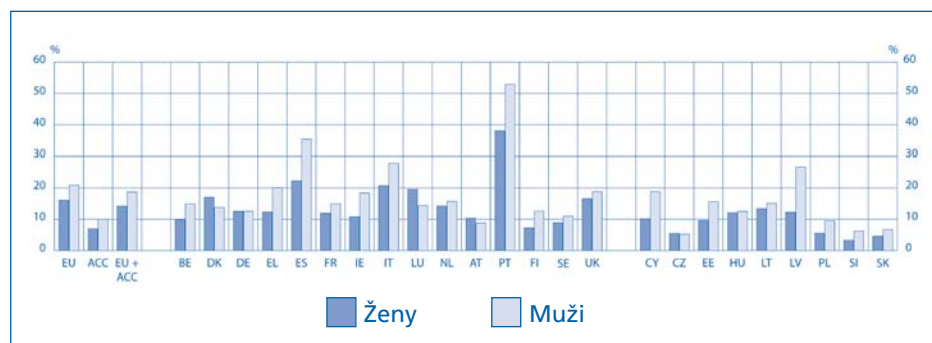

PŘEDČASNÝ ODCHOD ZE ŠKOL

Podíl mladých lidí ve věku 18-24 let s nižším sekundárním vzděláním, kteří se dále neúčastní procesu vzdělávání či odborné přípravy (2002)

Zdroj: Eurostat, Průzkum pracovních sil

	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Celkem	12.4	15.4	12.5	16.1	29.0	13.4	14.7	24.3	17.0	15.0	9.5	45.5	9.9	10.0	17.7
Ženy	9.9	17.0	12.5	12.3	22.3	11.9	10.8	20.7	19.6	14.3	10.3	38.1	7.3	8.9	16.6
Muži	14.9	13.8	12.5	20.1	35.4	14.9	18.4	27.9	14.4	15.7	8.8	52.9	12.6	11.0	18.8

	EU	ACC	EU + ACC		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
Celkem	18.5	8.4	16.5		14.0	5.4	12.6	12.3	14.3	19.5	7.6	4.8	5.6
Ženy	16.1	6.9	14.2		10.2	5.5	9.6	12.1	13.4	12.2	5.6	3.3	4.6
Muži	20.9	10	18.7		18.8	5.2	15.6	12.5	15.1	26.7	9.5	6.2	6.7

Zdroj: Eurostat, Průzkum pracovních sil

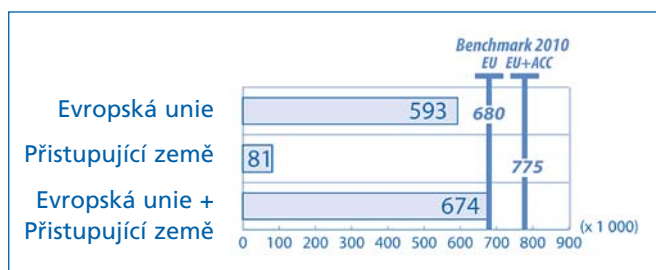
Poznámka: Údaje za Velkou Británii jsou pouze provizorní. Malta: údaje nejsou k dispozici.

V současné době činí průměrná míra předčasného odchodu ze škol v EU 18,5%. V přistupujících zemích dosahuje podíl odchodu ze škol u věkové skupiny 18-24 let s nižším sekundárním vzděláním pouhých 8,4%. Situace v těchto zemích, pokud jde o procento předčasných odchodů ze škol, je tedy lepší než v zemích EU. V celé řadě zemí se počty těch, kteří předčasně opustí vzdělávací systém, od počátku 90. let stále snižují. Jde na příklad o Řecko, Francii a Lucembursko. V Dánsku a v Portugalsku se však tento klesající trend v polovině 90. let obrátil, a tak se míra předčasného odchodu ze škol v těchto zemích blíží úrovni počátku 90. let.

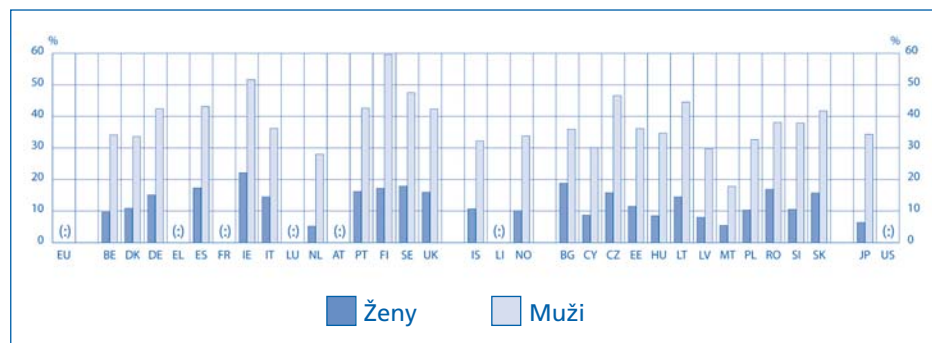
ABSOLVENTI MATEMATICKÝCH A VĚDEKOTECHNICKÝCH OBORŮ

Celkový počet absolventů terciárního stupně vzdělávání (ISCED 5A, 5B a 6) v matematických a vědeckotechnických oborech (2001)

Zdroj: Eurostat, UOE

Studenti zapsaní v matematických a vědeckotechnických oborech jako podíl všech studentů v terciárním vzdělávání (ISCED 5A, 5B a 6) (2001)

	EU	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Celkem	(:)	21.2	20.8	29.1	(:)	29.5	(:)	35.5	24.0	16.8	16.5	(:)	27.5	36.8	30.0	27.9
Ženy	(:)	9.7	10.9	15.1	(:)	17.3	(:)	22.1	14.5	(:)	5.2	(:)	16.2	17.2	17.9	16.0
Muži	(:)	34.1	33.6	42.4	(:)	43.1	(:)	51.6	36.2	(:)	28.0	(:)	42.6	59.6	47.5	42.3

	IS	LI	NO	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK	JP	US
Celkem	18.7	(:)	19.8	26.2	17.7	31.3	21.3	20.4	26.6	16.3	11.0	19.9	26.9	22.5	28.3	21.9	(:)
Ženy	10.7	(:)	10.1	18.8	8.7	15.8	11.5	8.5	14.5	8.0	5.4	10.3	16.9	10.5	15.7	6.4	(:)
Muži	32.2	(:)	33.8	35.9	30.1	46.6	36.1	34.7	44.5	29.7	17.8	32.6	38.1	37.9	41.7	34.3	(:)

Zdroj: Eurostat, UOE

Poznámky: DK, FR, IT, L, FI, UK a CY: údaje za rok 2000. Řecko: Údaje nejsou k dispozici. Údaje za Velkou Británii jsou pouze provizorní.

Z dostupných údajů¹⁾ je zřejmé, že EU-15 bude muset do roku 2010 zvýšit počet absolventů matematických a vědeckotechnických oborů o téměř 90 tisíc ročně. Po následující vlně rozšíření EU v roce 2004 se evropská referenční úroveň („benchmark“) přirozeně zvýší a EU-25 bude muset zvýšit celkový počet absolventů v těchto oborech o více než 100 tisíc ročně.

Počty studentů zapsaných v matematických a vědeckotechnických oborech na terciární úrovni jednoznačně potvrzují Závěry Rady o evropských referenčních úrovních, které poukazují na závažný problém nerovnoměrného zastoupení žen a mužů. Irsko je jedinou zemí, kde tyto obory studuje více než 20% žen. Naproti tomu v Nizozemí a Belgii činí podíl žen méně než 10%. V celé řadě přistupujících zemí (Kypr, Maďarsko, Lotyšsko a Malta) je situace podobná. Dosažením vyrovnání zastoupení obou pohlaví v matematických a vědeckotechnických oborech dojde i k celkovému zvýšení počtu absolventů v těchto oborech.

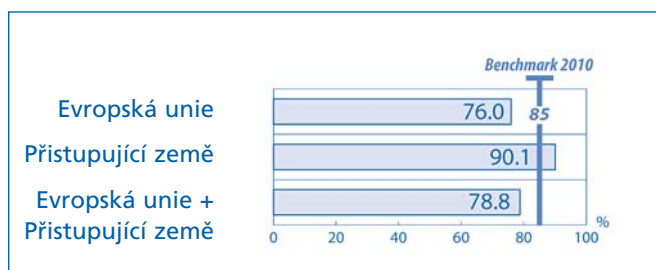
Z analýzy podílu studentů mužského pohlaví je zřejmé, že nejoblíbenější jsou tyto obory u mužů v Irsku a ve Finsku (více než 50% všech studentů mužského pohlaví). Rozdíly v poměru žen a mužů způsobují odlišnosti mezi jednotlivými zeměmi z hlediska podílu absolventů matematických a vědeckotechnických oborů na celkovém počtu absolventů.

¹⁾ Údaje o absolventech včetně podílů podle pohlaví nejsou v současné době dostatečně srovnatelné vzhledem k dvojmu započítání absolventů v některých zemích.

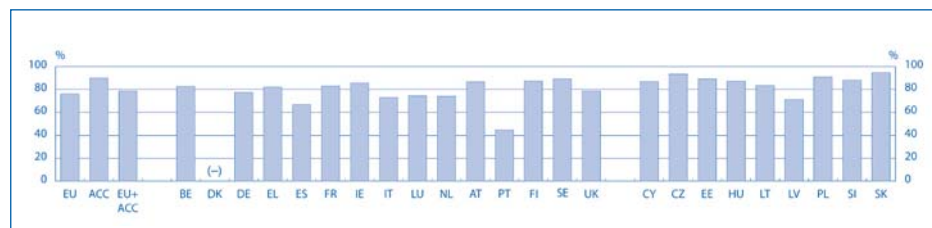

MÍRA UKONČENOSTI VYŠŠÍHO SEKUNDÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Procento obyvatel ve věku 22 let, kteří úspěšně dosáhli alespoň vyššího sekundárního vzdělání (ISCED 3), 2002¹⁾

Zdroj: Eurostat, Průzkum pracovní síly

¹⁾ Uvedený indikátor byl zvolen v souladu s referenční úrovní schválenou Radou, jež se vztahuje k osobám ve věku 22 let. Tento ukazatel má však pro EUROSTAT omezenou vypovídací hodnotu vzhledem k poměrně malému vzorku, na základě kterého je vypočítáván v rámci Průzkumu pracovní síly. Při monitorování dané referenční úrovně bude tento indikátor použit společně se strukturálním ukazatelem úrovně dosaženého vzdělání, který ukazuje procento populace ve věku 20-24 let s nejméně vyšším sekundárním vzděláním.

BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
82.6	(-)	77.4	82.1	66.6	82.9	85.6	72.9	74.2	73.9	86.5	44.9	87.3	89.3	78.7

EU	ACC	EU + ACC	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
76.0	90.1	78.8	86.9	93.4	89.2	87.2	83.5	71.2	91.0	88.1	94.6

Zdroj: Eurostat, Průzkum pracovní síly, 2002.

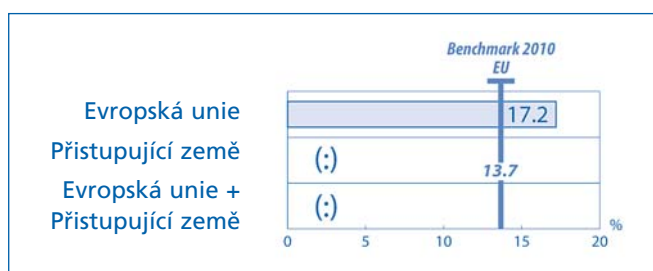
Poznámky: (1) Pro Dánsko nejsou srovnatelné údaje o úrovni vzdělání dvaadvacetiletých k dispozici. Podle strukturálního ukazatele úrovně dosaženého vzdělání je však zřejmé, že přinejmenším vyšší sekundární vzdělání úspěšně ukončilo 79,6% obyvatel ve věkové skupině 20-24 let (2002).

(2) Údaje za Velkou Británii jsou pouze provizorní. Malta: údaje nejsou k dispozici.

Současná průměrná úroveň v Unii je 76%. Je třeba vést v patrnosti, že zatímco v některých zemích tyto hodnoty v posledních letech zaznamenaly pouze mírný vzestup, jiné země, jako například Portugalsko, vykázaly výrazný posun vpřed. Země Unie a přistupující země mají v průměru téměř 79% dvaadvacetiletých, kteří úspěšně absolvovali alespoň vyšší sekundární vzdělání. V některých zemích činí tato míra přes 80%. Konkrétně jde například o Belgii, Francii, Řecko, Irsko, Rakousko, Finsko a Švédsko. Naproti tomu Portugalsko vykazuje nejnižší hodnotu (45%), kterou je však třeba vnímat v kontextu překotného vývoje v posledních letech. V přistupujících zemích průměrně 90,1% studentů střední vzdělání dokončí. Ve všech přistupujících zemích se míra ukončenosti vyššího sekundárního vzdělání pohybuje kolem průměru EU, nebo je vyšší. Za povšimnutí stojí především Slovensko (94,6%), Česká republika (93,4%) a Polsko (91,0%).

KLÍČOVÉ DOVEDNOSTI

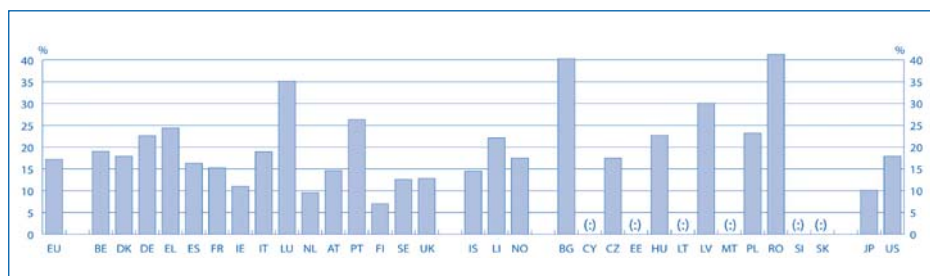
Procento žáků, kteří dosáhli 1. a nižší úrovně čtenářské gramotnosti (stupnice čtenářské gramotnosti PISA), 2000

Zdroj: OECD, databáze PISA 20001

Vysvětlivka:

Do roku 2010 by mělo procento patnáctiletých v EU, kteří dosahují nízké úrovně čtenářské gramotnosti, ve srovnání s rokem 2000 klesnout nejméně o 20%. V roce 2000 činil podíl patnáctiletých v Evropské unii, jejichž čtenářská gramotnost byla na úrovni 1 a níže, 17,2%. Referenční úroveň proto byla stanovena na 13,7%.

¹⁾ Výsledky průzkumu v Nizozemí uvedené ve zprávě OECD o průzkumu PISA jsou neúplné vzhledem k tomu, že Nizozemí nedosáhlo požadované míry návratnosti dotazníků 80%.

EU		B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
17.2		19.0	17.9	22.6	24.4	16.3	15.2	11.0	18.9	35.1	9.5	14.6	26.3	7.0	12.6	12.8
IS	LI	NO	BG	CZ	EE	CY	LV	LT	HU	MT	PL	RO	SI	SK	JP	US
14.5	22.1	17.5	40.3	17.5	(:)	(:)	30.1	(:)	22.7	(:)	23.2	41.3	(:)	(:)	10.1	17.9

Zdroj: OECD, databáze PISA 20000

Z tabulky je zřejmé, že v členských zemích je v průměru 17,2% patnáctiletých s nízkou úrovní čtenářské gramotnosti. Podle evropské referenční úrovně schválené Radou by se tento podíl měl do roku 2010 snížit o 20% a dosáhnout tak 13,7%. Ve Finsku, Nizozemí, Irsku, Rakousku, Švédsku a Velké Británii činí podíl 15letých, kteří dosahují v průzkumu čtenářské gramotnosti PISA nízkých hodnot, méně než 15%. Ostatní země Unie však mají v této kategorii vyšší hodnoty. V Německu, Řecku, Lucembursku a Portugalsku podle průzkumu více než 20% žáků ve věku 15 let spadá do skupiny s nízkou úrovní gramotnosti. V Bulharsku a Rumunsku přesahuje tento podíl 40%.

ÚČAST NA CELOŽIVOTNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

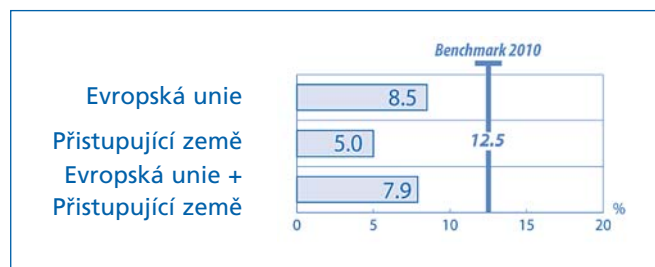

	EU	ACC	EU + ACC		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
Celkem	8.5	5.0	7.9		3.7	6.0	5.2	3.3	3.3	8.2	4.3	8.8	9.0
Ženy	9.2	5.4	8.5		3.8	5.8	6.7	3.7	4.2	10.9	4.7	9.2	9.4
Muži	7.9	4.5	7.3		3.6	6.2	3.6	2.9	2.3	5.2	3.9	8.4	8.7

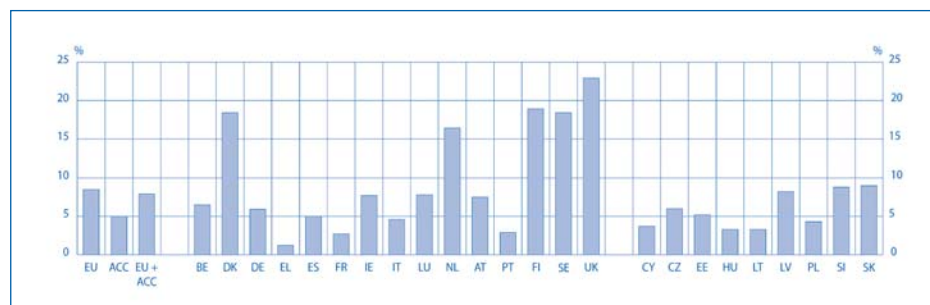
Zdroj: Eurostat, Průzkum pracovních sil

Poznámka: FR: informace o vzdělávání a odborné přípravě se týkají programů a kurzů, které v době průzkumu právě probíhají (nevztahují se tedy k uplynulým čtyřem týdnům jako v ostatních zemích). Malta: údaje nejsou k dispozici.

Procento obyvatel ve věku 25-64 let zapojených do vzdělávání a odborné přípravy v průběhu 4 týdnů, které předcházely průzkumu (2002)

Zdroj: Eurostat, Průzkum pracovních sil

	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Celkem	6.5	18.4	5.9	1.2	5.0	2.7	7.7	4.6	7.8	16.4	7.5	2.9	18.9	18.4	22.9
Ženy	6.3	20.7	5.6	1.1	5.4	3.0	8.8	4.7	6.6	15.9	7.4	3.3	21.4	21.2	26.8
Muži	6.8	16.1	6.2	1.2	4.5	2.4	6.5	4.5	9.1	16.9	7.6	2.4	16.5	15.6	19.3

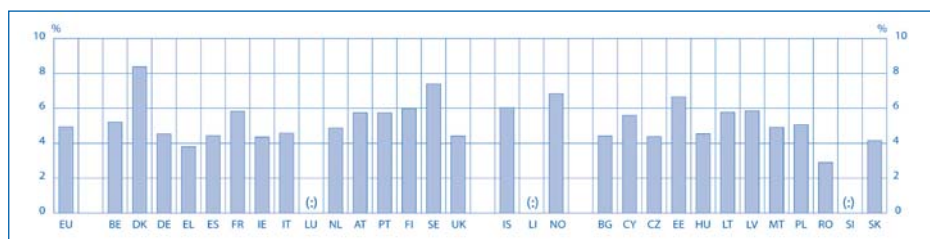
Průměrný podíl v EU-15 činí 8,5%, což znamená, že v různých obdobích během jednoho měsíce bylo do činností souvisejících se vzděláváním a odbornou přípravou zapojeno 8 až 9 lidí ze 100¹⁾. Průměrný trend v EU-15 se za poslední čtyři roky prakticky nezměnil. V důsledku rozšíření EU však dojde ke snížení, protože průměrná hodnota v přistupujících zemích se odhaduje na 5,0%. Jednotlivé země se v tomto ohledu podstatně liší. Nejlépe si vede Velká Británie, Švédsko, Finsko a Dánsko, v těsném závěsu je Nizozemí. Průměrná hodnota v neúspěšnějších zemích činí přes 20%, zatímco některé členské státy a přistupující země vykazují podstatně nižší hodnoty.

¹⁾ Komise v současné době připravuje Průzkum vzdělávání dospělých (Adult Education Survey - AES). Konečný návrh šetření bude dopracován koncem roku 2004 a bude vycházet z doporučení pracovní skupiny, která v současné době vyvíjí příslušnou metodiku. Očekává se, že AES přinese o účasti na celoživotním vzdělávání komplexnější údaje.

INVESTICE DO LIDSKÝCH ZDROJŮ

1. Veřejné výdaje na vzdělávání jako procento HDP, 2000

IEU-15	EU+ACC	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
4,94	4,94	5,21	8,38	4,53	3,79	4,43	5,83	4,36	4,58	(:)	4,87	5,75	5,74	5,99	7,39	4,41
IS	LI	NO	ACC	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK	
6,04	(:)	6,84	4,86	4,41	5,60	4,38	6,66	4,54	5,78	5,86	4,91	5,06	2,89	(:)	4,15	

Zdroj: Eurostat, UOE

Z údajů jednoznačně vyplývá, že veřejné výdaje na vzdělávání a odbornou přípravu vyjádřené jako procento HDP se v jednotlivých zemích do značné míry různí. V Dánsku a Švédsku činí tento podíl více než 7%. V celé řadě zemí se výdaje na vzdělávání pohybují mezi 5 a 6% (Belgie, Francie, Rakousko, Portugalsko a Finsko). V Německu, Řecku, Španělsku, Itálii, Irsku, Nizozemí a Velké Británii je tato hodnota nižší než 5%. Vzdělávání je důležitou výdajovou položkou i v přistupujících zemích. V Estonsku činí veřejné výdaje na vzdělávání více než 6% HDP a na Kypru, v Lotyšsku, Litvě a v Polsku se tato hodnota pohybuje mezi 5 a 6%.

V letech 1995 až 2000 výše veřejných výdajů na vzdělávání jako podíl HDP spíše mírně klesala, pouze ve čtyřech zemích byla tato tendence opačná. Výrazný nárůst vykázalo pouze Řecko. Naproti tomu v Irsku, Finsku a ve Velké Británii se tato hodnota podstatně snížila¹⁾. Vývoj výše výdajů na vzdělávání však je třeba sle-

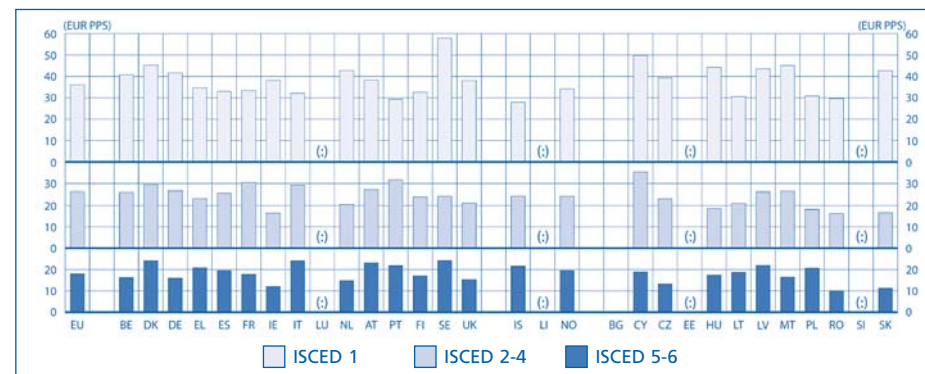
¹⁾ V případě Irsku a Finska je třeba tento vývoj vnímat v souvislosti s rychlým růstem HDP. Například v Irsku se celkové výdaje na vzdělávání v období 1993-2000 zdvojnásobily, zatímco nominální HDP vzrostl o 140%. Výsledek je ten, že podíl výdajů na HDP klesl, přestože absolutní výdaje se rychlým tempem zvyšovaly.

dovat v kontextu demografických změn, protože převážná část výdajů na vzdělávání je určena mladým lidem a podíl populace EU mladší 25 let se v období 1995 až 2000 snížil o více než 1,5 procentního bodu. Z údajů zároveň vyplývá, že se zvyšoval podíl mladých lidí ve vzdělávání a rostla i úroveň dosažené kvalifikace.

2. Celkové výdaje přidělované vzdělávacím institucím na žáka/studenta podle stupně vzdělávání ve vztahu k HDP na jednoho obyvatele (2000)

Uvedené hodnoty ukazují, že z hlediska celkových výdajů na žáka/studenta ve vztahu k HDP na hlavu si přistupující země vedou obdobně jako členské státy EU. V Belgii, Dánsku, Německu, Nizozemí a Švédsku činí celkové výdaje na žáka/studenta v terciárním vzdělávání více než 40% HDP v přepočtu na jednoho obyvatele. Podobně je na tom Kypr, Maďarsko, Lotyšsko, Malta a Slovensko. Francie a Portugalsko (30%) mají nevyšší celkové výdaje na žáka/studenta vyjádřené procentem HDP na hlavu v sekundárním vzdělávání. Obdobná situace je na Kypru. Celkové výdaje na žáka/studenta jako podíl na HDP na jednoho obyvatele v primárním vzdělávání činí více než 20% v Dánsku, Řecku, Itálii, Rakousku, Portugalsku, Švédsku, Lotyšsku a Polsku.

EU	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
36.1	40.8	45.3	41.7	34.7	33.0	33.3	38.1	32.2	:	42.8	38.3	29.3	32.6	57.8	38.0
26.3	26.1	29.5	26.8	23.2	25.7	30.3	16.4	29.2	:	20.3	27.1	31.7	24.0	24.2	21.0
18.0	16.3	24.2	16.1	20.9	19.5	17.8	12.1	24.2	:	14.8	23.1	21.9	17.1	24.2	15.2

IS	LI	NO	EU+ACC	ACC	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK
27.9	(:)	34.2	36.6	35.4	(:)	49.9	39.4	(:)	44.1	30.6	43.6	45.0	30.8	29.7	(:)	42.7
24.3	(:)	24.3	26.1	20.1	(:)	35.5	23.1	(:)	18.5	20.9	26.2	26.4	18.1	16.2	(:)	16.6
21.6	(:)	19.5	17.4	18.3	(:)	19.0	13.2	(:)	17.4	18.7	22.0	16.4	20.6	9.9	(:)	11.3

Zdroj: Eurostat, UOE

